

บทที่ 4

บริบทของพื้นที่ศึกษา

ในบทนี้จะกล่าวถึงบริบทของพื้นที่ศึกษา ชุมชนตำบลอุดมพร อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ทั้งในด้านข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ ข้อมูลในด้านการบริหารจัดการขยะและสภาพปัญหา นอกจากนี้ยังได้จัดเก็บข้อมูลพื้นฐานด้านการจัดการขยะในครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างในชุมชน เพื่อให้ทราบถึงสภาพการบริหารจัดการและการดำเนินงานด้านการจัดการขยะ โดยบริบทของพื้นที่ศึกษา ชุมชนตำบลอุดมพร อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย จะประกอบไปด้วยข้อมูลพื้นฐานทางกายภาพ สังคม ระบบบริการพื้นฐาน ระบบเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ สภาพการบริหารจัดการขยะในพื้นที่ โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากบริบทของพื้นที่และบริบทการบริหารจัดการขยะในพื้นที่มาสังเคราะห์สถานการณ์ด้านการจัดการขยะในชุมชน เพื่อนำเสนอภาพรวมของพื้นที่ รายละเอียดดังนี้

4.1 ข้อมูลพื้นฐาน

4.1.1 สภาพทางกายภาพ

(1) ที่ตั้ง

ตำบลอุดมพร อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครเป็นระยะทาง 687 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากศาลากลางจังหวัดหนองคาย ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 212 (หนองคาย – บึงกาฬ) เป็นระยะทาง 45 กิโลเมตร จากอำเภอเฝ้าไร่ – อำเภอโพนพิสัย 26 กิโลเมตร จากอำเภอเฝ้าไร่-ตำบลอุดมพร 16 กิโลเมตร รวมเป็นระยะทางทั้งหมด 87 กิโลเมตร

ทิศเหนือ	จุดพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลนาดีระยะทาง 3.5 กิโลเมตร
ทิศตะวันออก	ติดแม่น้ำสงคราม จุดพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลดงหม้อทอง อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร
ทิศใต้	จุดพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านจันทร์ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี
ทิศตะวันตก	จุดพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเซิม อำเภอโพนพิสัย

(2) สภาพภูมิประเทศ

พื้นที่ตำบลอุดมพรเป็นที่ดอน ซึ่งเหมาะกับการเพาะปลูกพืชไร่หลายชนิดและมีพื้นที่บางส่วนเป็นที่ราบลุ่ม เหมาะแก่การทำนา แต่มีน้อยเมื่อเทียบกับพื้นที่ทั้งหมด

(3) ภูมิอากาศ

พื้นที่ตำบลอุ้มผรรได้รับอิทธิพล ลมมรสุม ทุกฤดูกาล โดยในช่วงเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนกุมภาพันธ์ จะได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือทำให้อากาศหนาวและแห้งแล้ง ส่วนตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกันยายน จะได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตก สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไปแบ่งออกได้ 3 ฤดู คือ ฤดูฝน ฤดูหนาว และฤดูร้อน

(4) การตั้งถิ่นฐานและการประกอบอาชีพของประชาชน

การตั้งถิ่นฐาน มีลักษณะเป็นหมู่บ้าน มีประชากรทั้งสิ้น 7,744 คน (ณ วันที่ 31 มกราคม 2559) การประกอบอาชีพของประชาชน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ทำนา ทำสวน ปศุศุขทางพารา มันสำปะหลัง ค้าขายในลักษณะค้าปลีก และรับราชการ

4.1.2 เศรษฐกิจโดยรวมของตำบลอุ้มผรร

โครงสร้างของระบบเศรษฐกิจของตำบลอุ้มผรร กล่าวโดยรวมคือมีภาคบริการเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการผลิตอื่น ๆ เช่น ภาคอุตสาหกรรม แทบไม่มีบทบาท มีสถาบันการเงินแห่งเดียวคือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

4.1.3 สภาพทางโครงสร้างพื้นฐาน (ระบบบริการขั้นพื้นฐาน)

(1) การคมนาคม ภายในเขตพื้นที่และกับภายนอกพื้นที่ เป็นไปอย่างสะดวกสบาย กล่าวคือมีการติดต่อกับภายนอกโดยอาศัยทางหลวงแผ่นดิน ส่วนภายในพื้นที่มีถนนสายหลักๆ สามสายคือ ถนนอุ้มผรร-โพธิ์พิสัย , ถนนอุ้มผรร – บ้านดุง, และถนนอุ้มผรร – โซ่พิสัย นอกจากนี้ยังมีพบนคอนกรีตภายในหมู่บ้านทั้ง 14 หมู่บ้านด้วย

(2) การไฟฟ้า ประชาชนมีไฟฟ้าใช้อย่างทั่วถึงและเพียงพอ โดยการบริการของไฟฟ้าส่วนภูมิภาคในการเชื่อมต่อไฟฟ้าสาธารณะตามถนนและซอย

(3) การประปา องค์การบริหารส่วนตำบลอุ้มผรร ดำเนินกิจการประปาเอง ประชาชนมีน้ำใช้อย่างทั่วถึง เพียงพอตลอดทั้งปี

(4) การโทรคมนาคม อาศัยโทรศัพท์ส่วนบุคคล และโทรศัพท์สาธารณะ ตลอดจนโทรศัพท์มือถือ ติดต่อสื่อสารภายในพื้นที่กับภายนอกพื้นที่เป็นไปอย่างสะดวก

(5) การใช้ที่ดิน พื้นที่ในเขตตำบลอุ้มผรร มีทั้งสิ้นจำนวน 51 ตารางกิโลเมตร สามารถแยกประเภทได้เป็น เจ้าของกรรมสิทธิ์หรือผู้มีสิทธิ์ครอบครอง (สปก4-01) ที่เอกชน ที่วัดหรือโรงเรียน ที่ของราชการ (ที่ของราชพัสดุ) ทั้งนี้การใช้ที่ดินส่วนใหญ่ใช้ประกอบอาชีพ ทำนา ทำสวน การค้า และที่อยู่อาศัย

(6) การจราจร มีเครื่องหมายการจราจรแต่ปัญหาการจราจรก็คือประชาชนยังไม่เคารพและปฏิบัติตามกฎจราจร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรुक้าทางเท้าของบรรดาร้านค้าและการจอดรถไม่เป็นระเบียบ

4.1.4 สภาพเศรษฐกิจ

- (1) การเกษตรกรรม ในเขตตำบลอุดมพร มีการใช้พื้นที่เพื่อการเกษตร เช่น การทำนา ทำไร่ทำสวน และเป็นศูนย์กลางการจำหน่ายหรือตลาดสำหรับสินค้าเกษตรบางส่วน
- (2) การอุตสาหกรรม ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมพร ไม่มีโรงงานอุตสาหกรรม
- (3) การพาณิชย์ ประชาชนส่วนมากในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลอุดมพร ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ค้าขายในลักษณะค้าปลีกในร้านค้าส่วนตัว
- (4) การบริการ มีธนาคารในพื้นที่ คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

4.1.5 สภาพทางสังคม

(1) ประชากร ประกอบด้วยประชาชนสัญชาติไทย เป็นส่วนมาก ที่เหลือเป็นคนสัญชาติญวน อพยพและต่างด้าว จำนวนประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลอุดมพร สถิติทะเบียนราษฎร เมื่อปี พ.ศ. 2559 (ณ 31 มกราคม 2559) มีทั้งสิ้น 7,744 คน เป็นชาย 3,890 คน เป็นหญิง 3,854 คน จำนวน บ้านเรือน 2,168 หลังคาเรือน

บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชน ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลอุดมพร ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครองตนเอง ในรูปของกรรมการพัฒนาตำบล ตัวแทนประชาคม กรรมการหมู่บ้าน เพื่อทำหน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของท้องถิ่น เสนอปัญหาและความต้องการ ของชุมชน และร่วมกันแสดงความคิดเห็น ในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ”

- (2) การศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมมีโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3 แห่ง มีศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ 4 แห่ง และมีวัดพุทธ 15 แห่ง
- (3) การสาธารณสุข มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 2 แห่ง

4.1.6 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทรัพยากรดิน ปัจจุบันราคาที่ดินในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลอุดมพร มีแนวโน้มสูงขึ้น เพราะเป็นทำเลการค้าและที่อยู่อาศัยที่เริ่มจะหนาแน่น และใช้เป็นที่ทำสวนยางพารา และปลูกไม้เศรษฐกิจอื่นๆ

ทรัพยากรน้ำ องค์การบริหารส่วนตำบลอุ้มผาง สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำได้ไม่เต็มที่เท่าที่ควร ไม่ว่าจะเป็นด้านการประปา การระงับอัคคีภัย การระบายน้ำ เป็นต้น มีลำห้วยสายสั้นๆ ไม่สามารถเก็บน้ำได้ตลอดทั้งปีและไม่มีหนองน้ำขนาดใหญ่สำหรับเป็นแหล่งผลิตน้ำประปา

ทรัพยากรป่าไม้ แม้ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลอุ้มผาง จะไม่มีป่าไม้ แต่ก็ได้อนุรักษ์ต้นไม้และส่งเสริมการปลูกป่า ปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ยางพารา ยูคาลิปตัส ครอบคลุมพื้นที่ว่างเปล่าทั้งหมด รวมทั้งส่งเสริมการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ

ทรัพยากรธรณี มีน้ำใต้ดินบ้างบางแห่ง จึงสามารถขุดบ่อน้ำและเจาะบ่อบาดาลนำน้ำใต้ดินมาใช้ในกรณีจำเป็น ดินส่วนมากเป็นดินทรายผสมลูกรังไม่อุ้มน้ำ ในหน้าแล้งจะแล้งมาก

สภาพสิ่งแวดล้อม ยังมีสภาพแวดล้อมที่ดีเนื่องจาก ความหนาแน่นของประชากรยังไม่มากนัก อีกทั้งยังห่างไกลจากชุมชนเมือง ไม่มีโรงงานอุตสาหกรรม พื้นที่ 3 ใน 4 จะเป็นพื้นที่ที่มีการปลูกไม้เศรษฐกิจและป่าไม้ธรรมชาติตามหัวไร่ปลายนา อากาศโดยเฉลี่ยตลอดทั้งปีค่อนข้างเย็นสบาย อุณหภูมิเฉลี่ย 28-30 องศาเซลเซียส แต่ในระยะยาวอาจจะมีปัญหาขยะมูลฝอยที่นับวันจะเพิ่มปริมาณขึ้นเรื่อยๆ

4.1.7 ปัญหาความต้องการของประชาชน

องค์การบริหารส่วนตำบลอุ้มผาง ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาและความต้องการของประชาชน โดยรวมจากหลายปีที่ผ่านมา ในการจัดทำเวทีประชาคมร่วมกับชุมชน การจัดทำประชาพิจารณ์ก่อนการยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล จากการสำรวจข้อมูลในการจัดทำแผนชุมชน จากการเสนอแนะจากคณะกรรมการพัฒนาตำบล คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทาแผน คณะกรรมการติดตามและประเมินผล สามารถสรุปได้ดังนี้

(1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ ความต้องการน้ำประปา การระบายน้ำข้างถนน ไฟฟ้าแสงสว่างไม่เพียงพอและไม่สามารถซ่อมแซมใช้งานได้ การขยายเขตน้ำประปา การก่อสร้างถนน คสล. และถนน ลาดยาง การปรับปรุงซ่อมแซมถนน การก่อสร้างถนนลูกรังเพื่อการเกษตร การติดตั้งไฟจราจร การติดตั้งกล่องวงจรปิด เครื่องกรองน้ำเพื่อบริโภค

(2) ด้านคุณภาพชีวิต สาธารณสุข การสังคมสงเคราะห์ ได้แก่ การจ่ายเบี้ยผู้สูงอายุไม่ทั่วถึง ความต้องการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ การให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยซ้ำ การจัดหาที่อยู่อาศัยให้ผู้ยากไร้

(3) ด้านเศรษฐกิจ การสร้างความเข้มแข็งชุมชน ได้แก่ งบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ ไม่ต่อเนื่อง ขาดความสามารถในการบริหารทรัพยากรทำให้ขาดทุน ชุมชนขาดความสามัคคี สถาบันครอบครัวไม่อบอุ่น เด็กและเยาวชนสร้างปัญหาในชุมชน ศักยภาพองค์กรในชุมชนไม่เข้มแข็ง ผู้นำไม่ให้ความสำคัญในการพัฒนาชุมชน ปัญหาว่างงาน ไม่มีตลาดรองรับสินค้าชุมชน ส่งเสริม

อุตสาหกรรมในครัวเรือน ปัญหาความยากจน ไม่มีทุนทรัพย์ ไม่มีเอกสิทธิ์ในที่ดินทำกิน ไม่มีแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ปัญหานี้สิ้น ค่าแรงงานถูก การอพยพแรงงานเข้าสู่เมืองใหญ่ ปัญหาสุขภาพ การจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมสุขภาพในหมู่บ้าน ยาและเวชภัณฑ์จำเป็นประจำบ้าน การตรวจสุขภาพประจำปี จัดตั้งชมรมเพื่อสุขภาพ เพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ให้ความรู้ด้านปศุสัตว์

(4) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ปัญหาขยะที่เพิ่มขึ้น ถึงขยะไม่เพียงพอหรือขาด แหล่งน้ำ ลำห้วยตื้นเขิน ปัญหาความสกปรกของตลาดสด แหล่งน้ำมีน้อยขาดการบำรุงรักษา สถานที่พักผ่อนหรือออกกำลังกายมีน้อย ปัญหาฝุ่นละออง การตัดไม้ทำลายป่าชุมชนเพื่อทำไร่

(5) ด้านความสงบมั่นคง ความเรียบร้อย อาชญากรรม ยาเสพติด ได้แก่ การจัดตั้งศูนย์ อปพร. การจัดสายตรวจ เวรยาม หน่วยแพทย์ฉุกเฉิน ศูนย์ประสานงานตำรวจชุมชน จุดสกัดกั้นยาเสพติด ปรับปรุงระเบียบจราจร แก้ปัญหาการเล่นการพนันในชุมชน

(6) ด้านการศึกษา ศาสนาวัฒนธรรมและนันทนาการ ได้แก่ การส่งเสริมกิจกรรมงานบุญ ประเพณี วันสำคัญทางศาสนา การฝึกอบรมจริยธรรม ส่งเสริมศิลปะการแสดงของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน สนับสนุนทุนการศึกษาตั้งศูนย์บริการข่าวสารหรือห้องสมุดชุมชน

(7) ด้านการเมืองการบริหาร ตามนโยบายภาครัฐ ได้แก่ การให้บริการประชาชนผู้รับบริการ การสรรหาบุคลากรที่มีศักยภาพในการทำงาน การบริหารจัดการงบประมาณ การจัดหาครุภัณฑ์ ดำเนินการ

4.1.8 ประชากร

ประชากร 14 หมู่บ้าน โดยมีประชากรทั้งสิ้น 7,744 คน และจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 2,198 ครัวเรือน (ที่มา : แผนพัฒนาสามปี อบต.อุดมพร) โดยแสดงรายละเอียดในตาราง

ตารางที่ 4.1 แสดงรายละเอียดประชากร

หมู่ที่	หมู่บ้าน	จำนวนประชากร (คน)			จำนวน หลังคาเรือน (หลังคา)
		ชาย	หญิง	รวม	
1	บ้านโคกอุดม	237	212	449	134
2	บ้านคาศี	330	314	654	195
3	บ้านหนองบัวเงิน	227	231	458	130
4	บ้านนาคูณ	114	104	218	93
5	บ้านโนนสะอาด	431	414	848	239

หมู่ที่	หมู่บ้าน	จำนวนประชากร (คน)			จำนวน หลังคาเรือน (หลังคา)
		ชาย	หญิง	รวม	
6	บ้านคาสะอาด	372	386	758	199
7	บ้านคาโคนสว่าง	421	419	840	224
8	บ้านอุดมพร	266	238	504	145
9	บ้านโพธิ์จุ่มพล	172	196	368	114
10	บ้านคาบุญมี	208	194	402	121
11	บ้านบูรพา	497	525	1,102	248
12	บ้านคาแก้ว	192	185	377	103
13	บ้านแสงสว่าง	193	188	381	118
14	บ้านใหม่พัฒนา	230	235	465	105
	รวม	3,890	3,854	7,744	2,168

ที่มา : แผนพัฒนาสามปี อบต.อุดมพร

4.1.9 สภาพการบริหารจัดการขยะในพื้นที่

ปริมาณขยะและสิ่งปฏิกูลในเขตเพิ่มสูงขึ้นในแต่ละวัน ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลอุดมพรมีรถบรรทุกขยะจำนวน 1 คัน ซึ่งไม่เพียงพอและไม่สามารถให้บริการแก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง อย่างไรก็ตาม อบต.อุดมพร ได้วางแผนยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม ภายใต้แนวทางการบริหารทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยได้กำหนดโครงการในปีงบประมาณ 2560-2562 ดังนี้

1. การจัดซื้อถังรองรับขยะในชุมชนทั้ง 14 หมู่บ้าน เพื่อให้ประชาชนได้รับความสะดวกในการกำจัดขยะและก่อให้เกิดความสะอาดในชุมชน
2. การจัดหาสถานที่ทิ้งขยะ
3. การให้บริการจัดเก็บขยะให้ครอบคลุมทุกพื้นที่

จากการลงสำรวจพื้นที่โดยคณะผู้วิจัย พบว่าการบริหารจัดการขยะในระดับตำบลยังไม่แนวปฏิบัติที่ชัดเจน แต่องค์การบริหารส่วนตำบลได้เล็งเห็นความสำคัญของปัญหาขยะอันเนื่องมาจากมีปริมาณขยะในพื้นที่จำนวนมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด และไม่มี การจัดเก็บขยะอย่างเป็นระบบ โดยหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลได้จัดให้มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องนี้เป็นหลักอย่างชัดเจน โดยมีนายสมบูรณ์ เต็มทวี สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นเจ้าหน้าที่ดูแลเรื่องการบริหารจัดการขยะโดยเฉพาะ โดยในปี 2560 นี้เป็นปีแรกที่เริ่มมีโครงการบริหารจัดการขยะอย่างเป็นรูปธรรม

โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้เรื่องการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง ซึ่งคาดว่าจะช่วยลดปัญหาปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นได้

4.2 บริบทด้านการจัดการขยะ

คณะผู้วิจัยและคณะทำงานโครงการชุดด้านการจัดการขยะ ได้จัดทำแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลบริบทด้านการจัดการขยะของชุมชน โดยพบข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการสอบถามข้อมูลพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 59.5) อยู่ในวัยผู้ใหญ่ อายุประมาณ 20 ปีขึ้นไป มีระดับการศึกษาสูงสุดชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ตอนต้นเป็นส่วนใหญ่ ด้านอาชีพ ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรและรับจ้างทั่วไป ทั้งนี้ โดยส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพเสริม แต่มีบางส่วนที่มีงานรับจ้างทั่วไป รายได้ต่อปีของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ต่ำกว่า 40,000 บาทต่อปี โดยส่วนใหญ่มีบ้านพักอาศัยแบบ 1 ชั้น (ร้อยละ 87.4) และอาศัยอยู่ในพื้นที่ทั้ง 14 หมู่บ้านในตำบลอุทุมพร อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย รายละเอียดดังตารางที่ 4.3 ถึง 4.10

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านเพศ

รายการ	รวม	
	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	207	59.5
หญิง	141	40.5
รวม	348	100

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านอายุ

รายการ	รวม	
	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	17	4.9
20-30 ปี	70	20.1
31-40 ปี	85	24.4
41-50 ปี	88	25.3
51-60 ปี	55	15.8
มากกว่า 60 ปีขึ้นไป	33	9.5
รวม	348	100

ตารางที่ 4.5 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านระดับการศึกษาสูงสุด

รายการ	รวม	
	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษาสูงสุด		
ไม่ได้เรียนหนังสือ	49	14.1
ประถมศึกษา	109	31.3
มัธยมศึกษาตอนต้น	99	28.4
มัธยมศึกษาตอนปลาย	67	19.2
อนุปริญญา/ปวช./ปวส.	16	4.6
ปริญญาตรี	8	2.3
สูงกว่าปริญญาตรี	-	-
รวม	348	100

ตารางที่ 4.6 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านอาชีพหลัก

รายการ	รวม	
	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพหลัก		
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	40	11.5
รับจ้างทั่วไป	111	31.9
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	11	3.2
บริษัทเอกชน	4	1.1
ค้าขาย	13	3.7
เกษตรกร	168	48.3
อื่นๆ	1	0.3
รวม	348	100

ตารางที่ 4.7 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านอาชีพเสริม

รายการ	รวม	
	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพเสริม		
ไม่มี	325	93.4
ทำไร่	1	0.3
รับจ้างทั่วไป	21	6
เกษตรกร	-	-
ค้าขาย	-	-
เลี้ยงสัตว์	-	-
หัตถกรรม	1	0.3
รวม	348	100

ตารางที่ 4.8 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านรายได้ต่อปี

รายการ	รวม	
	จำนวน	ร้อยละ
รายได้ต่อปี		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	48	13.8
10,000-20,000 บาท	90	25.9
20,001-30,000 บาท	98	28.2
30,001-40,000 บาท	80	23
มากกว่า 40,001 บาท	32	9.2
รวม	348	100

ตารางที่ 4.9 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านลักษณะบ้านพักอาศัย

รายการ	รวม	
	จำนวน	ร้อยละ
ลักษณะบ้านพักอาศัย		
1 ชั้น	304	87.4
2 ชั้น	44	12.6
รวม	348	100

ตารางที่ 4.10 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านสถานที่ตั้งครัวเรือน

รายการ	รวม	
	จำนวน	ร้อยละ
สถานที่ตั้งครัวเรือน		
หมู่ที่ 1	20	5.7
หมู่ที่ 2	32	9.2
หมู่ที่ 3	20	5.7
หมู่ที่ 4	25	4.3
หมู่ที่ 5	39	11.2
หมู่ที่ 6	30	8.6
หมู่ที่ 7	33	9.5
หมู่ที่ 8	24	6.9
หมู่ที่ 9	20	5.7
หมู่ที่ 10	20	5.7
หมู่ที่ 11	40	11.5
หมู่ที่ 12	17	4.9
หมู่ที่ 13	20	5.7
หมู่ที่ 14	18	5.2
รวม	348	100

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการขยะในครัวเรือน

จากข้อมูลพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ทิ้งขยะในครัวเรือนด้วยการใส่ถังขยะรวม โดยทิ้งใส่ถุงพลาสติกและถุงดำ มีการใส่ถังขยะแยกประเภทเป็นสัดส่วนค่อนข้างน้อย ปริมาณการทิ้งขยะต่อวันส่วนใหญ่ประมาณ 1-2 กก. ในด้านขยะเปียก/ขยะอินทรีย์ พบว่าส่วนใหญ่เป็นเศษอาหาร เศษผัก/ผลไม้ ในด้านขยะแห้งที่นำกลับมาใช้ใหม่ พบว่าส่วนใหญ่ขวดแก้ว ลังกระดาษ และพลาสติกตามลำดับ ในด้านขยะแห้งที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ ส่วนใหญ่คือถุงพลาสติก กล่องโฟมตามลำดับ ในด้านขยะพิษหรือขยะที่มีสารพิษ ส่วนใหญ่เป็นเครื่องสำอาง และหลอดไฟ ด้านขยะอื่นๆ พบว่ามีเศษผ้ามีสัดส่วนที่มากกว่าเศษวัสดุก่อสร้าง รายละเอียดแสดงในตารางที่ 4.11 ถึง 4.17

ตารางที่ 4.11 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านการทิ้งขยะในครัวเรือน

รายการ	รวม	
	จำนวน	ร้อยละ
การทิ้งขยะในครัวเรือน		
ใส่ถุงพลาสติก/ถุงดำ	114	32.8
ใส่ถังขยะรวม	194	55.7
ใส่ถังขยะแยกประเภท	28	8
กองรวมกัน	11	3.2
อื่นๆ	1	0.3
รวม	348	100

ตารางที่ 4.12 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านปริมาณการทิ้งขยะต่อวัน

รายการ	รวม	
	จำนวน	ร้อยละ
ปริมาณการทิ้งขยะต่อวัน		
น้อยกว่า 1 กก.	69	19.8
1-2 กก.	161	46.3
3-4 กก.	80	23
5-6 กก.	16	4.6
มากกว่า 6 กก.	22	6.3
รวม	348	100

ตารางที่ 4.13 แสดงจำนวนและปริมาณของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านลักษณะขยะเปียก/ขยะอินทรีย์

รายการ	รวม		
	จำนวน	ร้อยละ	ปริมาณ
ขยะเปียก/ขยะอินทรีย์			
เศษอาหาร/เศษข้าว/เศษขนม	110	36.3	115.5
เศษผัก/ผลไม้	79	26.1	92.5
เศษใบไม้/ใบตองห่ออาหาร	46	15.2	83
ซากสัตว์/เนื้อ/หมู/ปลา/กุ้ง ฯลฯ	26	8.6	27
อินทรีย์วัตถุอื่นๆที่สามารถย่อยสลายเนา			
เปื่อยง่าย	37	12.2	69.5
อื่นๆ	-	-	-
ไม่มีขยะเปียกใดๆ	5	1.6	-
รวม	493	100	387.5

ตารางที่ 4.14 แสดงจำนวนและปริมาณของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านลักษณะขยะแห้งนำกลับมาใช้

รายการ	รวม		
	จำนวน	ร้อยละ	ปริมาณ
ขยะแห้งที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่			
กล่องกระดาษ/ลังกระดาษ	78	18.5	101
หนังสือพิมพ์/แผ่นพับ ฯลฯ	48	11.4	42
ขวดแก้ว/ภาชนะแก้วใส่อาหาร ฯลฯ	94	22.3	114.5
กล่องนม/กล่องบรรจุภัณฑ์ผลไม้ต่างๆ	25	5.9	29
ขวดพลาสติก/ภาชนะพลาสติก ฯลฯ	70	16.6	94
กระป๋องนม/กระป๋องใส่เครื่องดื่มชนิดต่างๆ	62	14.7	116
เศษโลหะต่างๆ/เศษเหล็ก ฯลฯ	22	5.2	26
ขยะอิเล็กทรอนิกส์/จอคอมพิวเตอร์ ฯลฯ	3	0.7	3
ยาง/แผ่นยาง	18	4.2	38
อื่นๆ	-	-	-
ไม่มีขยะที่นำกลับมาใช้ประโยชน์ได้	2	0.5	-
รวม	422	100	563.5

ตารางที่ 4.15 แสดงจำนวนและปริมาณของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านขยะแห่งที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้

รายการ	รวม		
	จำนวน	ร้อยละ	ปริมาณ
ขยะแห่งที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้			
กล่องโฟม/ฟอยล์ ฯลฯ	30	26.8	32
ถุงพลาสติก/ถุงก๊อบแก๊บ ฯลฯ	38	33.9	48
กระดาษชำระ/กระดาษเคลือบมัน ฯลฯ	20	17.8	22
กระป๋องเหล็กเคลือบดีบุก	6	5.4	6
เซรามิกส์	3	2.7	5
ไม้เสียบอาหารชนิดต่างๆ	15	13.4	22
รวม	112	100	135

ตารางที่ 4.16 แสดงจำนวนและปริมาณของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านลักษณะขยะพิษ หรือขยะที่มีสารพิษ

รายการ	รวม		
	จำนวน	ร้อยละ	ปริมาณ
ขยะพิษ หรือขยะที่มีสารพิษ			
หลอดไฟ	24	12.5	33.5
กระป๋องสีสเปรย์ฉีดผม ฯลฯ	12	6.3	12
แบตเตอรี่ชนิดต่างๆ ที่หมดอายุ	7	3.6	20
ยาต่างๆ ที่หมดอายุ	7	3.6	9
เครื่องสำอาง น้ำยาล้างเล็บ ฯลฯ	34	17.7	33.5
น้ำยาขัดเงาไม้ ขัดเงาโลหะ ฯลฯ	9	4.7	11
น้ำยาทำความสะอาดเครื่องสุขภัณฑ์	7	3.6	8
ยาฆ่าแมลง สารกำจัดวัชพืช ฯลฯ	13	6.8	29
น้ำมันเครื่อง น้ำมันเบรก	9	4.7	9
บรรจุภัณฑ์สารเคมี	6	3.2	11
อื่นๆ	-	-	-
ไม่มีขยะพิษเลย	64	33.3	-
รวม	192	100	176

ตารางที่ 4.17 แสดงจำนวนและปริมาณของผู้ตอบแบบสอบถามทาง ด้านลักษณะขยะชนิดอื่นๆ

รายการ	รวม		
	จำนวน	ร้อยละ	ปริมาณ
ขยะชนิดอื่นๆ			
เศษผ้า	54	76.1	76
เศษวัสดุก่อสร้าง	17	23.9	46
รวม	71	100	122

ในด้านวิธีการทิ้ง ทำลาย และกำจัดขยะในครัวเรือนนั้น พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการเผาไฟ และการทิ้งในถังขยะที่ อบต.จัดให้ ด้านการลดปริมาณขยะในครัวเรือน พบว่า ส่วนใหญ่ใช้วิธีนำวัสดุที่ยังสามารถซ่อมได้มาซ่อมใช้ก่อนทิ้ง นำขยะที่เป็นวัสดุมาใช้ซ้ำบ่อยๆ ก่อนทิ้ง การเลือกใช้วัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงวิธีการด้านอื่น ๆ ที่มีสัดส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามใกล้เคียงกัน แสดงให้เห็นว่าสมาชิกในชุมชนมีความคิดที่หลากหลายในการลดปริมาณขยะในครัวเรือน ด้านลักษณะการนำขยะในครัวเรือนมาใช้ประโยชน์ พบว่าส่วนใหญ่ นำขยะไปขายมากกว่าการนำมาใช้ซ้ำหรือทำให้เกิดประโยชน์ รายละเอียดแสดงในตารางที่ 4.18 ถึง 4.21 ทั้งนี้ จากข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าสมาชิกในครัวเรือนในพื้นที่ตำบลอุดมพร อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ยังไม่มีรูปแบบการจัดการขยะที่เด่นชัด มีเพียงการจัดเก็บขยะตามแนวทางที่ส่งเสริมโดย อบต. เพื่อให้สภาพแวดล้อมภายในพื้นที่สวยงาม แต่ยังไม่พบว่ามีการจัดการขยะต้นทาง โดยการคัดแยกหรือสร้างแรงจูงใจในการปรับพฤติกรรมการก่อให้เกิดขยะ

ตารางที่ 4.18 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านวิธีการทิ้ง ทำลาย กำจัดขยะในครัวเรือน

รายการ	รวม	
	จำนวน	ร้อยละ
วิธีการทิ้ง ทำลาย กำจัดขยะในครัวเรือน		
เผาไฟ	124	35.6
ฝังกลบ	54	15.5
ทิ้งในแม่น้ำ ลำคลอง	7	2
กองทิ้งไว้ให้ย่อยสลายเอง	11	3.2
แยกจำหน่าย	13	3.7
นำไปทิ้งในที่ทิ้งขยะรวมของหมู่บ้าน	19	5.5
นำไปคลุมดิน/คลุมต้นไม้	11	3.2
นำไปทำปุ๋ย	9	2.6
ทิ้งในถังขยะ อบต. ที่อยู่ใกล้บ้าน	93	26.7
นำไปทิ้งบริเวณที่กำหนดเพื่อให้ อบต.	7	2
รวบรวม		
รวม	348	100

ตารางที่ 4.19 แสดงจำนวนของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านการดำเนินการลดปริมาณขยะในครัวเรือน

รายการ	รวม	
	จำนวน	ร้อยละ
การดำเนินการลดปริมาณขยะในครัวเรือนของท่าน		
ลดปริมาณขยะที่อาจเกิดขึ้น เช่น ใช้ถุงผ้าใส่ของแทนถุงพลาสติก หรือถุงก๊อบแก๊บ	84	9.7
เลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นพิษหรือเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม น้อยที่สุด เช่น ใช้ปุ๋ยหมัก แทนการใช้ปุ๋ยเคมี	31	3.6
นำขยะที่เป็นวัสดุมาใช้ใหม่ หรือใช้ซ้ำหลายๆ ครั้ง ก่อนที่จะทิ้ง	98	11.4
นำวัสดุที่เป็นวัสดุอุปกรณ์ที่ชำรุด เสียหาย มาซ่อมแซมให้ใหม่ เช่น แก้ว โต๊ะ ตู้ใส่กับข้าว	86	10
นำขยะมาแปรรูปตามกระบวนการของแต่ละประเภทเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น นำขยะเปียกมาทำปุ๋ยหมัก เป็นต้น	82	9.5
หลีกเลี่ยงการสั่งซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ใช้บรรจุภัณฑ์หลายชั้น	66	7.6
หลีกเลี่ยงการซื้อสินค้าที่มีอายุการใช้งานต่ำ เช่น เลือกหลอดไฟฟ้าที่มีอายุการใช้งาน 12,000 ชั่วโมง แทนหลอดไฟอายุการใช้งาน 8,000 ชั่วโมง	49	5.7
ในการเลือกซื้อสินค้าที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น สบู่ ยาสีฟัน ผงซักฟอก ฯลฯ เลือกซื้อเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่มีขนาดบรรจุใหญ่กว่า เนื่องจากใช้บรรจุภัณฑ์น้อยกว่า	50	5.8
เลือกซื้อสินค้าที่ผู้ผลิตมีการเรียกคืนซากบรรจุภัณฑ์หลังจากการบริโภค เช่น น้ำอัดลมบางชนิดที่บรรจุขวดแก้วเรียกคืนขวด	69	8
เลือกซื้อสินค้าที่มีระบบมัดจำและคืนเงิน เมื่อนำบรรจุภัณฑ์มาคืน เช่น น้ำปลา บางชนิดเรียกคืนขวด ฯลฯ	54	6.2
เลือกซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำกลับมารีไซเคิล	51	5.9
เลือกซื้อสินค้าที่มีการออกแบบให้ใช้มากกว่า 1 ครั้ง เช่น แบตเตอรี่ชนิดเติมประจุไฟฟ้าใหม่ได้	56	6.5
เลือกใช้สินค้าชนิดเติมใหม่ (refill) เช่น น้ำยาล้างจาน หรือสิ่งของ หรือผลิตภัณฑ์ที่ใช้บ่อยร่วมกัน เช่น อุปกรณ์ทำความสะอาดบ้าน	87	10.1
รวม	863	100

ตารางที่ 4.20 แสดงจำนวนของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านลักษณะการนำขยะในครัวเรือนกลับมาใช้ประโยชน์

รายการ	รวม	
	จำนวน	ร้อยละ
ลักษณะการนำขยะในครัวเรือนกลับมาใช้ประโยชน์		
ถมที่	37	6.5
นำไปขาย	221	39.1
ซ่อมแซมเพื่อใช้ใหม่	45	7.9
นำมาใช้ซ้ำ	52	9.2
ปรับปรุงดิน	40	7.1
คลุมโคนต้นไม้	28	5
แปรรูปเป็นสินค้า	36	6.4
แปรรูปหรือประยุกต์เป็นของใช้ในครัวเรือน	53	9.4
ทำปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยชีวภาพ/ปุ๋ยอินทรีย์/ปุ๋ยอัดเม็ด	53	9.4
อื่นๆ	-	-
รวม	565	100

ตารางที่ 4.21 แสดงจำนวนของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านการกำจัดขยะในครัวเรือน

รายการ	รวม	
	จำนวน	ร้อยละ
การกำจัดขยะในครัวเรือน		
มีถังขยะหรือภาชนะรองรับขยะประจำบ้าน	231	66.6
ไม่มีถังขยะ แต่มีสถานที่หรือบริเวณที่ทิ้งขยะประจำบ้านที่ชัดเจน ทุกคนในบ้านรับรู้ร่วมกัน	35	10.1
แยกขยะเปียก ขยะแห้ง ในแต่ละภาชนะรองรับ	31	8.9
ไม่แยกประเภทของขยะ ทั้งรวมในภาชนะเดียวกันหรือสถานที่เดียวกัน	27	7.8
แยกขยะขายได้ ขยะเปียก และขยะพิษ	23	6.6
รวม	347	100

ตอนที่ 3 ปัญหาและผลกระทบจากขยะมูลฝอยในครัวเรือน

จากข้อมูลพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พบปัญหาขยะส่งกลิ่นเหม็นรบกวน มีแมลงสาบ แมลงวัน และความสกปรก ตามลำดับ ส่วนในด้านความเดือดร้อนหรือผลกระทบจากขยะมูลฝอยทั้งจากในครัวเรือนและจากเพื่อนบ้านใกล้เคียงนั้น พบว่ามีผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนมากกว่าผู้ไม่ได้รับความเดือดร้อน โดยผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนนั้น ส่วนใหญ่พบปัญหาแมลงวัน และกลิ่นเหม็นรบกวน ตามลำดับ ทั้งนี้ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ปัญหาขยะที่เกิดในชุมชนอยู่ในระดับน้อยถึงน้อยมาก รายละเอียดแสดงในตารางที่ 4.22 ถึง 4.25

ตารางที่ 4.22 แสดงจำนวนของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านปัญหาที่เกิดจากขยะมูลฝอยในครัวเรือน

รายการ	รวม	
	จำนวน	ร้อยละ
ปัญหาที่เกิดจากขยะมูลฝอยในครัวเรือน		
กลิ่นเหม็นรบกวน	108	31
แมลงวัน แมลงสาบรบกวน	54	15.5
หนูรบกวน	16	4.6
สกปรก เลอะเทอะ	33	9.5
ท่อระบายน้ำอุดตันจากขยะ	20	5.8
ฝุ่น คิวิน ละออง จากการเผาขยะ	23	6.6
ไม่มีปัญหาใดๆ	94	27
รวม	348	100

ตารางที่ 4.23 แสดงจำนวนของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านความเดือดร้อนหรือผลกระทบจากขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นภายในครัวเรือนหรือจากเพื่อนบ้านใกล้เคียง

รายการ	รวม	
	จำนวน	ร้อยละ
ความเดือดร้อนหรือผลกระทบ		
ไม่ได้รับความเดือดร้อนหรือผลกระทบ	216	62.1
ได้รับความเดือดร้อนหรือผลกระทบ	132	37.9
รวม	348	100

ตารางที่ 4.24 แสดงจำนวนของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านลักษณะความเดือดร้อนหรือผลกระทบจากขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นภายในครัวเรือนหรือจากเพื่อนบ้านใกล้เคียง

รายการ	รวม	
	จำนวน	ร้อยละ
ลักษณะความเดือดร้อนหรือผลกระทบ		
มีแมลงวันมาก	99	51.6
มีหนูชุกชุมมาก	22	11.5
มีกลิ่นเหม็นรบกวน	49	25.5
แหล่งเพาะเชื้อโรค	11	5.7
มีทัศนียภาพบริเวณที่อยู่ไม่สวย	11	5.7
แหล่งน้ำปนเปื้อน	-	-
ปัญหาต่อการค้าและธุรกิจส่วนตัว	-	-
อื่นๆ	-	-
รวม	192	100

ตารางที่ 4.25 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านความรุนแรงของปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน

รายการ	รวม	
	จำนวน	ร้อยละ
ความรุนแรงของปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน		
ไม่มีปัญหา	133	38.2
มีปัญหาน้อยมาก	109	31.3
มีปัญหาน้อย	69	19.8
มีปัญหามาก	22	6.3
มีปัญหามากที่สุด/รุนแรง	10	2.9
มีปัญหามากที่สุด/รุนแรง	5	1.4
รวม	348	100

ในด้านสาเหตุของปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนนั้น ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดว่า เนื่องจากคนมักง่าย ทิ้งขยะไม่เลือกที่ ด้านปัญหาที่เกิดจากขยะสะสมและมลพิษ ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าปัญหาเกิดจากไม่มีที่ทิ้งขยะที่สามารถควบคุมโดยการทำลายได้ นอกจากนี้ยังอาจเกิดจากไม่มีที่คัดแยกก่อนทิ้ง ตามลำดับ รายละเอียดแสดงในตารางที่ 4.26 และ 4.27

ตารางที่ 4.26 แสดงจำนวนของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านสาเหตุของปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน

รายการ	รวม	
	จำนวน	ร้อยละ
สาเหตุของปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน		
ถังขยะมีไม่เพียงพอ	58	21.8
ถังขยะไม่มีฝาปิด	17	6.4
คนมักง่ายทิ้งขยะไม่เลือกที่	110	41.3
มีสัตว์คุ้ยขยะทำให้สกปรก	81	30.5
อื่นๆ	-	-
รวม	266	100

ตารางที่ 4.27 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านปัญหาที่เกิดจากขยะสะสมและมลพิษ

รายการ	รวม	
	จำนวน	ร้อยละ
ปัญหาที่เกิดมาจากขยะสะสมและมลพิษ		
ไม่มีที่ทิ้งขยะที่สามารถควบคุมโดยการทำลายได้	135	38.8
ปัญหาขยะล้นเมืองส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม	39	11.2
ไม่มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ทำลาย ผึ่งกลบ	108	31
ปัญหาขยะอุดตันของท่อน้ำ แหล่งน้ำ	15	4.3
ปัญหาคันพิษอันเนื่องมาจากการเผาขยะ	16	4.6
ปัญหาฝุ่นละอองที่เกิดจากการเผาขยะ	14	4
ปัญหาดินปนเปื้อนสารเคมี ไม่เหมาะสมกับการเกษตร	9	2.6
แหล่งน้ำปนเปื้อน ไม่เหมาะสมกับการใช้น้ำเพื่อการเกษตรหรือใช้สอยในครัวเรือน	2	0.6
อื่นๆ	10	2.9
รวม	348	100

ตอนที่ 4 บทบาทผู้นำชุมชนต่อการบริหารจัดการขยะ

จากข้อมูลพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดว่าผู้นำชุมชนมีบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอย (ร้อยละ 79) โดยมีความเห็นว่าบทบาทของผู้นำชุมชนในอันดับสำคัญคือการเป็นผู้รับเรื่องราวร้องทุกข์ ทั้งนี้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นต่อความคาดหวังที่มีต่อผู้นำชุมชนว่าควรมีลักษณะเป็นตัวอย่าง แบบอย่างที่ดี เข้าถึงประชาชน และผู้นำที่มีลักษณะไม่ส่งผลดี คือ ผู้นำที่ขาดมนุษยสัมพันธ์และขาดความรู้ รายละเอียดดังตารางที่ 4.28 ถึง 4.31

ตารางที่ 4.28 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชน

รายการ	รวม	
	จำนวน	ร้อยละ
ท่านคิดว่าผู้นำชุมชนโดยส่วนรวมมีบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยหรือไม่		
มี	275	79
ไม่มี	73	21
รวม	348	100

ตารางที่ 4.29 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม ต่ออันดับบทบาทของผู้นำชุมชนต่อการจัดการขยะมูลฝอย

รายการ	รวม		
	อันดับ	จำนวน	ร้อยละ
บทบาทเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชน			
รับเรื่องราวร้องทุกข์	1	122	49
เป็นผู้ประสานงานระหว่างชุมชนกับ อบต.	1	55	22.1
ควบคุมสมาชิกให้ปฏิบัติตาม	1	25	10
เป็นผู้ให้คำแนะนำแก่สมาชิก	1	5	2
ขอความร่วมมือและการสนับสนุนจากสมาชิก	1	42	16.9
รวม	-	249	100

ตารางที่ 4.30 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม ต่อลักษณะที่คาดหวังต่อผู้นำชุมชนต่อการจัดการขยะมูลฝอย

รายการ	รวม		
	อันดับ	จำนวน	ร้อยละ
ผู้นำชุมชนต้องมีลักษณะอย่างไร			
เป็นตัวอย่างและเป็นต้นแบบที่ดีในการ			
จัดการขยะ	1	116	37.8
เข้าถึงประชาชน ศึกษาถึงปัญหา	1	76	24.8
ประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่ต้องการ	1	58	18.9
กระตุ้นให้ขับเคลื่อนให้เกิดการมีส่วนร่วม	1	28	9.1
สร้างแรงจูงใจในการจัดการขยะ	1	29	9.4
รวม	-	67	100

ตารางที่ 4.31 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม ต่อลักษณะผู้นำที่ไม่ส่งผลดีต่อการปฏิบัติงานร่วมกับชุมชนด้านการจัดการขยะ

รายการ	รวม		
	อันดับ	จำนวน	ร้อยละ
ลักษณะผู้นำที่ไม่ส่งผลดีต่อการปฏิบัติงานร่วมกับชุมชนด้านการจัดการขยะ			
ผู้นำขาดความรับผิดชอบ	1	5	7.5
ผู้นำขาดมนุษยสัมพันธ์	1	39	58.2
ผู้นำขาดความรู้	1	12	17.9
ผู้นำขาดความชำนาญ	1	3	4.5
ผู้นำขาดความน่าเชื่อถือจากชุมชน	1	8	11.9
รวม	-	67	100

ตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามหลักการจัดการขยะมูลฝอยและการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน

จากข้อมูลในตารางที่ 4.32 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามหลักการจัดการขยะมูลฝอยและการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนในระดับปานกลาง (3.24 คะแนน) โดยมีการชักชวนให้คนในครอบครัวร่วมกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยบ่อยครั้งมากที่สุด (3.61 คะแนน) ทิ้งขยะลงถังหรือสถานที่ที่เตรียมไว้ (3.38 คะแนน) และนำขยะที่ใช้ได้ไปรวมตามจุดที่ชุมชนกำหนดไว้ (3.35 คะแนน) ส่วนพฤติกรรมที่ปฏิบัติบ่อยครั้งน้อยที่สุด คือร่วมแสดงความคิดเห็น ปรับปรุงระบบการบริหารจัดการขยะในชุมชนให้มีประสิทธิภาพ (3.05 คะแนน) ร่วมรณรงค์ ประเมิน แสดงความคิดเห็นผลการดำเนินงานตามแผน โครงการ กิจกรรม ของชุมชน (3.09 คะแนน) และ ร่วมรับผลประโยชน์จากแผนงาน โครงการ กิจกรรม การจัดการขยะของชุมชนอย่างเท่าเทียม (3.09 คะแนน) ตามลำดับ อันแสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนเกี่ยวกับการจัดการขยะในครัวเรือนยังมีค่อนข้างน้อย

ตารางที่ 4.32 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับการรับรู้ของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามหลักการจัดการขยะมูลฝอย

ประเด็นคำถาม	N=30		
	ค่า	ค่า S.D	ระดับการรับรู้
ท่านมักปฏิบัติเรื่องต่อไปนี้บ่อยครั้งเพียงใด			
1.1 ชักชวนคนในครอบครัวร่วมกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอย	3.61	1.139	มาก
1.2 แสดงความคิดเห็น แนวทางการแก้ไขปัญหา แสดงความต้องการเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยให้ผู้นำชุมชน	3.33	1.109	ปานกลาง
1.3 ทิ้งขยะลงถังขยะหรือสถานที่ที่เตรียมไว้	3.38	1.079	ปานกลาง
1.4 คัดแยกขยะก่อนทิ้งลงในถังขยะหรือสถานที่ที่เตรียมไว้	3.30	1.095	ปานกลาง
1.5 นำขยะที่ขายได้ไปรวบรวมตามจุดที่ชุมชนกำหนดไว้	3.35	1.132	ปานกลาง
1.6 พยายามลดขยะโดยนำถุงผ้ามาใช้แทนถุงพลาสติก	3.26	1.069	ปานกลาง
1.7 ร่วมแสดงความคิดเห็นในการกำหนดแผน โครงการกิจกรรม เพื่อแก้ปัญหาขยะในชุมชน	3.26	1.193	ปานกลาง
1.8 ร่วมปฏิบัติตามแผน โครงการ กิจกรรม เพื่อแก้ปัญหาขยะในชุมชน	3.12	1.204	ปานกลาง

1.9 ร่วมประเมิน แสดงความคิดเห็นผลการดำเนินงานตามแผน โครงการ กิจกรรม ของชุมชน	3.09	1.249	ปานกลาง
1.10 ร่วมแสดงความคิดเห็น ปรับปรุงระบบการบริหารจัดการ ขยะในชุมชนให้มีประสิทธิภาพ	3.05	1.265	ปานกลาง
1.11 ร่วมรับผลประโยชน์จากแผนงาน โครงการ กิจกรรม การ จัดการขยะของชุมชนอย่างเท่าเทียม	3.09	1.275	ปานกลาง
1.12 มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนและปฏิบัติการจัดการขยะที่ เป็นแนวปฏิบัติที่ดีอย่างต่อเนื่อง	3.10	1.323	ปานกลาง
รวม	3.24	1.18	ปานกลาง

4.3 การสังเคราะห์สถานการณ์ด้านการจัดการขยะของชุมชน

จากข้อมูล รายงานการพัฒนาระบบข้อมูลตำบล (TCNAP) ตำบลอุดมพร พบว่ามีการ
สังเคราะห์สถานการณ์ด้านปัญหาสภาพสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ตนเองไว้ ดังนี้

หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2 และ หมู่ที่ 3 ประสบปัญหาที่อยู่อาศัยทรุดโทรม และปัญหาฝุ่นละออง /
ควันพิษ เนื่องจากบริเวณพื้นที่มีโรงงานอุตสาหกรรมรายล้อม

หมู่ที่ 4 หมู่ที่ 5 และ หมู่ที่ 14 ประสบปัญหาน้ำเสียจากครัวเรือนลงสู่พื้นที่ภายในหมู่บ้าน

หมู่ที่ 6 และ หมู่ที่ 9 ประสบปัญหาเสียงดังรบกวน

หมู่ที่ 7 และ หมู่ที่ 8 ประสบปัญหาขยะในหมู่บ้าน และปัญหาฝุ่นละออง

หมู่ที่ 10 และ หมู่ที่ 12 ประสบปัญหาฝุ่นละออง ควันพิษ เสียงดังรบกวน และปัญหาน้ำเสีย

หมู่ที่ 11 และ หมู่ที่ 13 ประสบปัญหาด้านที่อยู่อาศัยทรุดโทรม

โดยเมื่อวิเคราะห์จากสภาพพื้นที่และการลงสำรวจพื้นที่โดยผู้วิจัยแล้ว พบว่า ปัญหาด้านขยะ
มูลฝอย มีกระจายอยู่โดยทั่วไปในพื้นที่ตำบลอุดมพร โดยเฉพาะจุดที่เป็นชุมชน มีผู้อยู่อาศัยมาก
นอกจากนี้ พบว่าพื้นที่หมู่บ้านแม้จะระบุในรายงานการพัฒนาระบบข้อมูลตำบล (TCNAP) ว่ามีเพียง
หมู่ที่ 7 และ หมู่ที่ 8 เท่านั้น ที่ประสบปัญหาขยะในหมู่บ้าน แต่กลับพบว่า มีหมู่บ้านที่ประสบปัญหา
ฝุ่นละออง และปัญหาน้ำเสีย อีกจำนวนหลายหมู่บ้าน ซึ่งเป็นปัญหาที่มีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากปริมาณ
ของขยะมูลฝอยและการจัดการขยะมูลฝอยจากครัวเรือนอย่างไม่ถูกวิธี

ชุมชนในพื้นที่ตำบลอุทุมพร อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย มีลักษณะที่เด่นชัดในด้านการจัดการตนเอง การมีกิจกรรมกลุ่มองค์กรชุมชน โดยอาจแบ่งได้เป็น 11 กลุ่ม ซึ่งมีกิจกรรมร่วมกัน ดังนี้

1. กลุ่มสมาชิก อป.พร. ดำเนินการช่วยเหลือทางราชการและประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การรักษาความสงบเรียบร้อย
2. กลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ดำเนินการรักษาความสงบเรียบร้อย เสนอแนวทาง
3. กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน (กทบ.) เป็นแหล่งเงินทุนสร้างงาน สร้างอาชีพ ในอัตราดอกเบี้ยต่ำให้กับสมาชิก เป็นแหล่งเงินออมให้กับสมาชิก
4. กลุ่ม อสม. ตรวจคัดกรองโรคเบาหวาน ความดัน ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในการป้องกันและควบคุมโรค ส่งเสริมสุขภาพแก่คนในหมู่บ้าน
5. กลุ่มสตรีแม่บ้าน ช่วยเหลือหมู่บ้านชุมชนเน้นการแสดงออกของบทบาทสตรี การร่วมกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านชุมชน
6. กลุ่มพลังแผ่นดิน 25 ตาสับประรด เป็นพลังแผ่นดินในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในหมู่บ้าน
7. กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบ้านไผ่ (ออมสัจจะวันละ 1 บาท) เป็นกองทุนสวัสดิการช่วยเหลือสมาชิกในยามเจ็บป่วย หรือเสียชีวิต โดยการมีส่วนร่วมของคนในหมู่บ้าน
8. กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรให้มีอาชีพเสริม สร้างงานสร้างอาชีพ และเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิก สร้างการมีส่วนร่วม ผลิตผักปลอดสารพิษเพื่อสุขภาพแก่คนในหมู่บ้านและตำบล
9. กลุ่มเกษตรกรเพื่อการผลิต เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรให้มีอาชีพเสริม สร้างงานสร้างอาชีพ และเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิก ร่วมกิจกรรมช่วยเหลือกันภายในครอบครัว
10. กลุ่มเลี้ยงโค เป็นธนาคารโคแม่พันธุ์ที่สมาชิกสามารถยืมโคเพื่อเลี้ยงขยายพันธุ์ ช่วยเหลือสมาชิกให้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากลูกโคที่เกิดจากโคแม่พันธุ์
11. กลุ่มออมทรัพย์ เป็นแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ เพื่อสร้างงาน สร้างรายได้แก่สมาชิกในหมู่บ้าน

ในภาพรวมสถานการณ์ด้านการจัดการขยะในพื้นที่ตำบลอุทุมพร อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคายนั้น พบว่า ประชาชนในพื้นที่และผู้รับผิดชอบในองค์การบริหารส่วนตำบลมีนโยบายในการขับเคลื่อนให้การจัดการขยะเป็นเป้าหมายสำคัญเพื่อสร้างสภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีในพื้นที่ชุมชน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากชุมชนมีการจัดซื้อรถขยะและเก็บขยะเป็นประจำ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของสมาชิก คือนำขยะมาทิ้งที่ถังขยะเป็นจำนวนมาก ไม่มีการคัดแยกหรือนำขยะกลับไปใช้ซ้ำ ซึ่งกลายเป็นปัญหาที่องค์การบริหารส่วนตำบลจำเป็นต้องจัดการ อย่างไรก็ตาม เนื่องด้วยนโยบายของจังหวัดและนโยบายของตำบลที่ต้องการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการ

จัดการขยะในครัวเรือน เพื่อลดปัญหาปริมาณขยะสะสม จึงได้มีการจัดกิจกรรมและโครงการเพื่อเสริมสร้างความรู้อันจะสามารถปรับพฤติกรรมของประชาชนให้สามารถจัดการขยะที่เกิดขึ้นในครัวเรือนได้ เป็นการลดปัญหาขยะสะสมได้อีกทางหนึ่งโดยไม่พึ่งการกำจัดออกจากพื้นที่โดยองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้รับผิดชอบ

จากการลงพื้นที่ศึกษา สังเกตแบบมีส่วนร่วม และสัมภาษณ์ชุมชนในพื้นที่ตำบลอุดมพร อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และสรุปสถานการณ์ด้านการจัดการขยะของชุมชนได้เป็นประสองประเด็น คือ ปัจจัยเงื่อนไข และบริบทสู่ความสำเร็จ ดังนี้

(1) ปัจจัยเงื่อนไข

1.1 ประชาชนในพื้นที่ชุมชนตำบลอุดมพร อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย มีพื้นฐาน ความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักในปัญหาขยะแตกต่างกัน

1.2 ประชาชนในพื้นที่สะท้อนปัญหาเกี่ยวกับขยะค่อนข้างน้อย ยังไม่เห็นความสำคัญของปัญหาเท่าที่ควร

1.3 หน่วยงานระดับตำบล (อบต.) ยังขาดการบูรณาการโครงการโดยการวางแผนทั้งระยะสั้น และระยะยาว

1.4 สมาชิกในชุมชนยังต้องการวิทยากรเพื่อช่วยกระตุ้นหรือส่งเสริมความเข้าใจในด้านการจัดการขยะกับครัวเรือน

(2) บริบทสู่ความสำเร็จ

2.1 มีการขับเคลื่อนโดยยุทธศาสตร์และนโยบายของจังหวัดเพื่อเป็นจังหวัดปลอดขยะ

2.2 ทีมงานผู้รับผิดชอบงานใน อบต.มีความมุ่งมั่นและกระตือรือร้นเพื่อผลักดันสู่ความสำเร็จ

2.3 มีเครือข่าย กลุ่มองค์กร หน่วยงานในพื้นที่ เช่น โรงเรียน วัด สาธารณสุข ที่เข้มแข็งและมีวิสัยทัศน์ในการสร้างสรรค์กิจกรรมหรือโครงการ

2.4 ผู้นำชุมชน ทั้งในระดับหมู่บ้าน และระดับตำบลมีนโยบายและงบประมาณสนับสนุนหน่วยงานมีบุคลากรพร้อมปฏิบัติงาน

2.5 รูปแบบการจัดการขยะที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป เช่น การลดปริมาณการใช้ การคัดแยก การแปรรูป การนำกลับมาใช้ใหม่ เป็นต้น สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในพื้นที่ได้

2.6 มีผู้ประกอบการรับซื้อขยะพลาสติกเพื่ออัดก้อนขาย

2.7 นโยบายรัฐบาลในด้านการจัดการขยะส่งผลให้มีงบประมาณทางด้านนี้อย่างต่อเนื่อง และจากหลายหน่วยงาน เช่น สสส สิ่งแวดล้อมจังหวัด ยุทธศาสตร์จังหวัด เป็นต้น

2.8 ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสาร ทำให้การประสานงาน การประชาสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น